

Список використаних джерел

1. Юргелевич С. В. Система державного фінансового контролю. *Фінанси України*. 2002. № 4. С. 138-143.

Нікітін А.В.

*к. е. н., доцент, професор кафедри банківської справи,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ – ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ

Науковці з України активно досліджують питання, що стосуються впровадження банківської системи країни в глобальний фінансовий контекст. Адаптація національних банківських установ до інноваційних процесів, які швидко відбуваються у світі, відбувається через проникнення на ринки, які раніше не були розвинені в нашій країні та потребують інвестицій. [1]. Водночас, зовнішні загрози створюють нові виклики, що вимагають стратегічного мислення [2]. Трансформація національного банківського сектору в період загострення політичного стану і в умовах збройної агресії росії в бік України передбачає як адаптацію управлінських процесів, так і прискорення впровадження фінансових інновацій, що першочергово призводить до розвитку дистанційних каналів обслуговування, створенню нових та адаптацію традиційних продуктів під потреби сучасних економічних суб'єктів. В цих умовах і Національний банк України, як регулятор, демонструє відповідне бачення розвитку фінансового сектору, як такого, в основу якого покладено саме інноваційний розвиток, елементом якого є сприяння цифровій економіці, створення єдиного електронного кабінету для клієнтів банків, сприяння розвитку онлайн-сервісів тощо [3].

Базуючись на публічній банківській звітності [4], нами проводиться регулярне дослідження розвитку банківського сектору, основні результати якого регулярно публікуються для суспільного сприйняття [5]. Це дає можливість проаналізувати основні показники діяльності банків в динаміці, з урахуванням експертних оцінок впливу на банки чинників, що визначають в тому числі надійність банку з точки зору вкладника.

Підсумки 2022 року вказують на те, що банківська система України припинила зростання і негативними показниками відреагувала на повномасштабну війну з росією. За перші 12 місяців 2022 року якість кредитних портфелів банків почала знижуватись. Втім і такі оцінки є попередніми і враховують тільки трохи більше 10 місяців війни. Тож ми продовжуємо очікувати погіршення ситуації, але із оптимізмом дивиться в майбутнє і вважаємо, що банківська система України завдяки державним банкам та банкам з іноземним капіталом впевнено пройде кризу, викликану війною.

Загальний прибуток банківської системи за 2022 рік дорівнював 24,7 млрд грн. Найбільший рівень збитку припав на державні Укргазбанк в сумі 2,757 млрд грн та Укрексімбанк – 6,886 млрд грн, а також на недержавний СЕНС БАНК (колишній Альфа-Банк), який показав збиток в сумі 6,965 млрд грн. Найбільший прибуток по банківській системі показав ПриватБанк – 30,252 млрд грн. З 67 платоспроможних банків тільки 18 банків показали збиток, хоча трьома місяцями раніше збиткових банків було 24. За рішенням банківського регулятора ринок залишили банки Форвард та IBOX Bank – банк Форвард через наявність серед бенефіціарів громадянина росії, а IBOX Bank у 2023 році було виведено з ринку у зв'язку із систематичним порушення Банком вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Підкреслимо, що, таким чином жоден банк не було виведено з ринку саме з фінансових, ринкових, причин.

Як і раніше, всі чотири банки з державною часткою, які активно працюють в роздрібному бізнесі, увійшли до групи банків з надійними депозитами. Серед держбанків вкотре найуспішнішим виявився ПриватБанк, який є майже постійним учасником рейтингу і стабільно входить до ТОП-10 банків з надійними депозитами. 2022 рік ПриватБанк завершив з прибутком в сумі 30,252 млрд грн.

Діяльність Ощадбанку могла заслужувати на позитивну оцінку. Частка проблемних кредитів в кредитному портфелі Ощадбанку на початок 2023 року становила 49,89%. Нагадаємо, що за 2019 рік частка проблемних кредитів в Ощадбанку знизилася на 10,44 п.п., за 2020 рік вона скоротилася ще на 5,46 процентних пункти.

Збиткову роботу показав Укргазбанк. Станом на 01.01.2023 року частка NPL в кредитному портфелі банку становила 28,86%. Банк, за даними звітності, яка опублікована на сайті НБУ, завершив 2022 рік з чистим процентним доходом 4,994 млрд грн та збитком 2,757 млрд грн.

Укрексімбанк завершив 2022 рік з чистим процентним доходом на рівні 4,088 млрд грн та чистим комісійним доходом в розмірі 1,138 млрд грн. Чистий збиток банку після оподаткування за підсумками 2022 року склав 6,886 млрд грн. За четвертий квартал 2022 року банку вдалось помітно зменшити збиток.

Загальна тенденція така, що 2 з 4 держаних банків показали серйозні збитки за підсумками 2022 року. Якщо така тенденція продовжиться, то Укргазбанку та Укрексімбанку буде потрібна докапіталізація від держави. Одна з причин збиткової роботи держбанків залишається війна.

Тим не менш, банківський сектор чинить ефективний супротив воєнним ризикам, проявляючи ефективну здатність до самоорганізації та збільшення рівня соціальної відповідальності. Особливо слід відмітити зусилля НБУ за допомогою якого було створено проект POWER BANKING, що підсилив банківський сектор під час відключень світла, а також перехід на систему електронних платежів (СЕП) нового покоління за стандартами ISO 20022, що наближує Україну до євроінтеграції. Покращення роботи банківської інфраструктури під час війни та спільний супротив операціям впливу з боку країни-агресора дозволяє банківському сектору отримати переваги на економічному фронті для забезпечення спільної перемоги.

Наразі війна є одним із найбільших факторів, який впливає на поточну економічну ситуацію в Україні. Катастрофічне зниження ВВП на третину супроводжується відтоком споживачів та трудових ресурсів.

Зниження економічної активності відбувалось на фоні ослаблення національної валюти у 2022 році та помітної споживчої інфляції на рівні 26,6%. Такі складні обставини звісно «дарують» банкам цілий букет фінансових ризиків і дехто з банків, на жаль, зійде з дистанції саме через економічні наслідки війни. Але будемо справедливими – в Україні банківська система залишається осередком ліквідності і джерелом кредитних ресурсів, що здатні підтримати як збройні сили України, так і важливі для цивільного населення логістичні та гуманітарні процеси.

Список використаних джерел

1. Фінансовий бізнес: інновації, фінтех, регулювання : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. Л. О. Примостки. Київ : КНЕУ, 2022. 375 с.
2. Банківська система України: інституційні зміни та інновації : монографія / за ред. Л. О. Примостки. Київ : КНЕУ, 2015. 434 с.
3. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy> (дата звернення 12.04.2023).

4. Наглядова статистика Національного банку України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 30.03.2023).
5. Нікітін А. Банківський система демонструє витримку. *Урядовий кур'єр*. 31.03.2023 р. № 64. С. 6.

Новосьолова О.С.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
 Херсонський національний технічний університет,
 м. Херсон – м. Хмельницький, Україна*

Щербина С.І.

*здобувач вищої освіти,
 Херсонський національний технічний університет,
 м. Херсон – м. Хмельницький, Україна*

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПРИ ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Прибутковий податок з громадян виступає важливою складовою національної податкової системи та одним з основних джерел формування дохідної частини бюджетів різних рівнів. Разом із тим, він відіграє істотну роль у регулюванні рівня доходів громадян і є основоположним інструментом у процесі забезпечення соціальної рівності населення.

Динаміка надходжень податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів України відображена у табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка надходжень податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів України у 2019-2021 роках

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021/2019 роки	
				млрд. грн.	%
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	139,7	149,6	178,3	+38,6	+27,6
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	11,5	12,3	16,0	+4,5	+39,1
Податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	10,6	12,5	13,3	+2,7	+25,5
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	3,7	3,4	4,6	+0,9	+24,3
Всього	165,5	177,8	212,2	+46,7	+28,2

Примітка. Складено автором за даними джерела [1]

За аналізований період 2019-2021 років обсяг надходжень ПДФО до місцевих бюджетів України зріс на 46,7 млрд. грн., або на 28,2%. Найістотніше збільшення